Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

9.6.2025

VN/26493/2024
VN/26493/2024-MMM-2

Ympäristövaliokunta 10.06.2025 klo 10.00

K 1/2025 vp Hallituksen vuosikertomus 2024

Muistioon on koottu maa- ja metsätalousministeriön toimialan keskeisimmät asiat hallituksen vuosikertomuksesta vuodelta 2024 (Hallituksen vuosikertomus 2024, liite 1: ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset, liite 3: toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta) ympäristövaliokunnan vastuualueilta: ympäristönsuojelu, ilmastopolitiikka, meren- ja vesiensuojelu, luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu.

Hallitusohjelman toimeenpano

Kasvun kaava

Maa- ja metsätalous

- Vuosien 2023–2027 CAP-kokonaisuudessa ja kansallisissa tukijärjestelmissä vuotuinen säädöstyö ja toimeenpano etenivät suunnitellulla tavalla. CAP-suunnitelman yksi päätavoitteista on maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus.
- Hallitus päätti Metsähallituksen uusista omistajapoliittisista linjauksista vuosille 2024–2027. Keskeisiä teemoja tavoitteissa ovat luonnon monimuotoisuus, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen hillintä.
- Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen myönnettiin kertomusvuonna avustusta 2,2 miljoonaa euroa yhteensä 51 hankkeelle. Hankkeilla kehitetään myös vesihuollon alueellista yhteistyötä sekä edistetään vesihuoltolaitosten yhdistymisiä niitä koskevilla selvityksillä.

Puhtaan energian Suomi

Ilmasto

- Maankäytön muutosmaksun lainsäädäntöä valmistelemaan asettama työryhmä luovutti loppuraporttinsa ja siihen liittyvän vaikutusten arvioinnin. Työryhmän laatima ehdotus maankäytön

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö				
PL 30 00023 Valtioneuvosto	Hallituskatu 3 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.mmm@gov.fi

muutosmaksusta olisi veroluonteinen ohjauskeino, jota sovellettaisiin metsämaan raivaamiseen muuhun käyttöön.
- Vuoden 2024 lopussa päättyneessä Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelmassa toteutettiin monivuotisia maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tietotarpeisiin liittyviä hankkeita. Ohjelman tavoitteena oli tuottaa tutkimustietoa ja ratkaisuehdotuksia, joilla vähennetään maankäytön hiili- ja muita kasvihuonekaasupäästöjä, vahvistetaan hiilinieluja ja hiilen varastoja sekä vahvistetaan uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja kokonaiskestävyyttä. Ohjelman arviointi julkaistiin helmikuussa 2025.

Ympäristö

- EU:n ennallistamisasetus (EU) 2024/1991 tuli voimaan 18.8.2024. Sääntelyn tarkoituksena on parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä niin suojelualueilla kuin niiden ulkopuolella. Jäsenvaltioiden tulee laatia luonnos kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaanastumisesta. Suunnitelma valmistellaan viidessä eri teemaryhmässä sekä projektiryhmässä, joita vetävät ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijat.
- Valtion maiden suojelua vahvistettiin siirtämällä noin 32 000 hehtaaria maa-alueita suojelualueiksi. Valtion maiden uusi suojelupäätös kohdentuu pääosin Lappiin ja Pohjanmaalle sekä Kainuuseen.
- Metsähallitus aloitti maastokaudella 2024 vanhojen metsien inventoinnin.
- Suomeen perustetiin kuudes virallinen valtion retkeilyalue: Napapiirin retkeilyalue Rovaniemelle.
- Saimaannorpan pesimäalueen laajentuessa norpan suojelemiseksi asetettuja kalastusrajoituksia onnistuttiin lisäämään noin 2 400 hehtaarin alueella vapaaehtoisilla kalastusrajoitussopimuksilla. Kalastusrajoitusalueen pinta-ala on kokonaisuudessaan 3 050 neliökilometriä

Liite 1: Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tuloksellisuuden kuvaus

Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

- Maankäyttösektorin tilanne- ja tulevaisuuskuva on muuttunut ilmastolain laatimisen jälkeen merkittävästi. Uusimpien kasvihuonekaasuinventaariotietojen mukaan maankäyttösektori on vuodesta 2018 lähtien ollut nettopäästölähde. Myös metsät ovat muuttuneet ensimmäistä kertaa päästölähteeksi, koska puuston nielu ei enää riitä kattamaan metsien maaperän päästöjä. Ilmastolain hiilineutraalisuustavoite 2035 perustuu oletukseen maankäyttösektorin korkeasta nettonielun tasosta, joka ei tarkentuneen tiedon valossa näytä todennäköiseltä. Kansallisten ilmastotavoitteiden lisäksi Suomea velvoittavat EU:n taakanjako- ja LULUCF-asetukset. Tämänhetkisen tilannekuvan mukaan Suomelle on tulossa merkittävää alijäämää ensimmäiseltä LULUCF-velvoitekaudelta 2021–2025. Arvio alijäämän suuruudesta on tällä hetkellä 110-115 Mt CO2-ekv velvoitekaudelle 2021-2025. Hiilinieluja on vahvistettava myös toiselle velvoitekaudelle 2026–2030.

Toimialan keskeiset riskit

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan yhdeksi keskeiseksi riskiksi on määritetty ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen liittyvät riskit. Riskin vaikutukset ja hallintakeinot ovat:

Riski	Vaikutukset	Hallintakeinot
Ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen liittyvät riskit.	Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen uhkaa ekosysteemipalveluiden tuotantoa. Kansallisesti riskit liittyvät	Luonnon monimuotoisuutta edistetään valmistelemalla kansallinen ennallistamista koskeva suunnitelma. Tietoisuutta sään ääriolojen ja sähkönjakeluhäiriöiden

	elinympäristöjen ja lajien uhanalaistumiseen. Geneettisen monimuotoisuuden heikkeneminen voi aiheuttaa riskin menettää muuttuvaan ilmastoon sopeutunutta perimää.	vaikutuksista lisätään. Tulvista ja kuivuustilanteista varoittamista sekä tulvariskeihin ja vesihuollon häiriöihin varautumista kehitetään toimijoiden yhteistyönä. Ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä edistetään sopeutumissuunnitelmien toimeenpanolla.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikuttavuustavoite 2: Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle

- Kansallisen metsästrategian 2035 toimeenpano käynnistyi. Toimeenpano koostuu kolmesta kärkihankkeesta. Metsien kasvu-kärkihankkeessa lisätään metsien hiilensidontaa ja puuntuotosta kannattavasti, Elonkirjoa talousmetsissä -kärkihankkeessa kehitetään luontoarvoihin pohjautuvia kustannustehokkaita keinoja metsien monimuotoisuuskehityksen kääntämiseksi elpymisuralle.
- Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön johdolla valmisteltiin Metsähallituksen uudet omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2024–2027. Linjauksissa painotetaan luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillintää sekä Metsähallituksen toiminnasta saatavaa taloudellista hyötyä valtiolle.
- Vesihuoltolain uudistuksessa valmisteltiin luonnos hallituksen esitykseksi, jonka tavoitteena on turvata yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömät vesihuoltopalvelut
- Osana kriittisen infrastruktuurin turvaamista, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja riskienhallintaa käynnistettiin patoturvallisuuslain arviointi, julkaistiin kuivuusriskien hallinnan suuntaviivat sekä päivitettiin merkittävät tulvariskialueet ja asetettiin alueelliset tulvaryhmät koordinoimaan tulvariskien hallintaa. Ministeriö nimesi 18 tulvariskialuetta, joilla tulvariskien arvioidaan olevan merkittäviä. Merkittävien tulvariskialueiden määrä on Suomessa vähentynyt toteutetun tulvasuojelun ja tulvariskien hallinnan toimenpiteillä.
- Vesiosaamisen kasvu ja kansainvälistyminen -ohjelmassa on rahoitettu 22 hanketta, joista 13 valmistui. Hankkeiden avulla yritykset ovat toteuttaneet pilotteja, saaneet referenssejä sekä laajentaneet liiketoimintaa uusille markkinoille. Tehdyn selvityksen mukaan vesialan liikevaihto kasvoi vuosina 2021–2023 lähes kolmanneksella 4,9 miljardista eurosta 6,3 miljardiin euroon. Voimakkainta kasvu on ollut ympäristöä suojelevassa teollisuusvesien käsittelyssä sekä monitoroinnin ja ohjelmistojen kehittämisessä.
- Vieraslajilakiin valmisteltiin vuoden 2025 alussa voimaan tullut muutos (HE 166/2024 vp), jolla mahdollistetaan droonien hyödyntäminen vieraslajinisäkkäiden pyynnissä. Uusi hallintasuunnitelma haitallisten vieraslajien torjumiseksi valmistui. Suunnitelma sisältää torjuntakeinot EU:n vieraslajiluettelon 22 uusimmalle haitalliselle vieraslajille. Suunnitelman toimenpiteillä pyritään myös estämään näiden vieraslajien leviäminen Suomeen tahattomasti esimerkiksi tuontitavaroiden ja ajoneuvojen mukana.
- Erävalvonnan tehostamiseksi Metsähallituksen erävalvonnasta annettua lakia, metsästyslakia ja kalastuslakia (HE 34/2024 vp) muutettiin siten, että valvontaviranomaisella on aiempaa laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Muutosten tavoitteena on edistää metsästyksen ja kalastuksen lainmukaisuutta sekä luonnonvarojen kestävää käyttöä.
- Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelma julkaistiin. Hoitosuunnitelman päätavoitteina on hallin suotuisan suojelutason säilyttäminen ja itämerennorpan osalta se, että suojelutaso ei vuoteen 2030 mennessä heikkene ja lopulta itämerennorpankin kohdalla suotuisan suojelutason saavuttaminen. Hoitosuunnitelmalla pyritään sovittamaan yhteen kalastuselinkeinon toimintaedellytysten sekä hyljekantojen suojelun tarpeet.

Vaikuttavuustavoite 3: Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa

- Maaseutuohjelman toteutus on edennyt hyvin. Käytettävissä olevasta maatalousmaasta 90 prosenttia (tavoite 83 prosenttia) kuului ympäristö- ja ilmastotoimiin. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumukset kattoivat 13,6 prosenttia (tavoite 16 prosenttia) käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen

Kestävän kehityksen Agenda2030 -toimintaohjelman toimeenpanossa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala edistää ruokaturvaa, uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vastuullista ja kokonaiskestävää bio- ja kiertotaloutta.

- EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteillä on pyritty vähentämään ravinnepäästöjä ympäristöön, ylläpitämään biologista monimuotoisuutta, parantamaan ilmanlaatua, lieventämään ja edistämään ilmastonmuutokseen sopeutumista, ja ylläpitämään hyvää maaperän kuntoa.
- Saaristomeri-ohjelmaa jatkettiin painottaen ravinnekierron parantamiseen johtavia toimenpiteitä. Toimenpiteitä rahoitetaan erityisesti CAP-suunnitelman, Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman ja ravinnekiertotuen kautta
- Biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan hankkeiden tukia maksettiin noin 1,8 miljoonaa euroa. Tukia sidottiin 14 uuteen hankkeeseen noin 2,5 miljoonaa euroa.
- Biokaasulaitosten ravinnekiertotuella tuetaan biokaasulaitoksia, jotka tuottavat lannasta tai vesistökasvillisuuden hoitojätteestä biokaasua ja pitkälle jalostettuja ravinnevalmisteita.
- Ruokahävikkitiekartan toimenpiteitä on jatkettu yhteistyössä ympäristöministeriön ja Luonnonvarakeskuksen kanssa. Luonnonvarakeskus julkaisi Ruoka-LCA-laskentaohjeistuksen, joka auttaa elintarvikealan yrityksiä toteuttamaan nykyistä luotettavampia ja vertailukelpoisempia elinkaariarviointeja ruokatuotteille.
- Vastuullisten hankintojen kriteeripankki.fi-palvelun kriteerejä päivitettiin liha- ja maitotuotteiden osalta. Lisäksi julkaistiin opas dynaamisiin elintarvikehankintoihin.
- Arviolta puolet suomalaisten vedenkäytöstä kohdistuu maan rajojen ulkopuolelle kansainvälisen tuotannon, kaupan ja tuonnin myötä. Maa- ja metsätalousministeriö on yhdessä neljän muun ministeriön kanssa laatinut toimintasuunnitelman, joka tukee Suomen yrityksille asetettua tavoitetta olla maailman vesivastuullisimpia vuonna 2030.
- Suomi edistää korkeatasoisen vesialan osaamisen vahvistamista ja ratkaisujen tarjoamista kansainvälisesti, missä tukena on EU:n rahoittama Vesiosaamisen kasvu ja kansainvälistyminen -ohjelma.
- Vesistöjen parempaa ekologista tilaa sekä sisävesistöissä että merialueilla edistetään vähentämällä vesien saastumista ja niihin kohdistuvaa ravinnekuormitusta.
- Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyössä valmistelema valuma-aluesuunnittelun tiekartta julkaistiin alkuvuonna. Sen tavoitteena on määritellä periaatteet monitavoitteiselle valuma-aluesuunnittelulle sekä toimenpiteet valuma-aluesuunnittelun valtavirtaistamiseksi vuoteen 2030 mennessä.
- Veden niukkuuteen varautumisen parantamiseksi julkaistiin kuivuusriskien hallinnan suuntaviivat. Maa- ja metsätalousministeriön vastuualueita ilmastopolitiikan kokonaisuudessa ovat metsiä, maataloutta ja maankäyttöä koskevat kysymykset sekä valtioneuvoston tason yhteistyön koordinointi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.
- Hallinnonalalle laadittiin ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma vuoteen 2027: Riskienhallintaa ja kilpailukykyä muuttuvassa ilmastossa.

- Ministeriö toimeenpanee useita luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tähtääviä ohjelmia (muun muassa Metso, Helmi, Nousu, Sotka). Työssä painotetaan luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista, eli aiheen huomioimista eri sektoripolitiikoissa.
- Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu aktiivisesti kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen ja koordinoi vastuullaan olevien tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelua.

Liite 3: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Ympäristövaliokunnan lausumiin ja kannanottoihin ei sisälly sellaisia, joissa vastausvastuu kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriö on kuitenkin mukana erityisesti seuraavaa lausumaa koskevien toimenpiteiden valmistelussa:

Vesilain luontotyyppisuojelun tarkistaminen HE 76/2022 vp – EV 227/2022 vp

> 2. Eduskunta edellyttää toistaen kirjelmän EK 42/2022 vp mukaisen lausuman, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhien hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee välittömästi esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

2. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhien haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkihanhi metsästyslain piiriin. Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä. Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantaryhmän toimikausi alkoi 16. toukokuuta 2024 ja jatkuu 31. elokuuta 2025 saakka.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön osuus lausumaa koskevien toimenpiteiden valmistelussa:

Eduskunnan lausuma edellyttää luonnonsuojelulain muuttamista. Luonnonsuojelulaista vastaa ympäristöministeriö. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on valkoposkihanhia ja merimetsoja koskevia kirjauksia. Niiden johdosta maa- ja metsätalousministeriö asetti 16.5.2024 Valkoposkihanhen ja merimetson siirtäminen riistalajeiksi –työryhmän (VN/2056/2024). Työryhmän toimikautta päätettiin jatkaa joulukuussa 2024 siten että jatkoaikaa on elokuun 2025 loppuun saakka. Samalla päätettiin, että työn painopiste siirretään kansallisesta lainsäädännöstä EU-vaikuttamiseen. Tavoitteena on lajien siirtäminen EU:n lintudirektiivin metsästettävien lajien jäsenvaltiokohtaiseen liitteeseen (II/B), minkä jälkeen muutokset kansalliseen lainsäädäntöön olisivat toteutettavissa. Työryhmän toimintaa linjanneessa seurantaryhmässä todettiin liitesiirtojen kautta tulevien ratkaisujen olevan pitkäjänteisempi ja valtiontalouden ja -hallinnon kannalta johdonmukaisempi vaihtoehto kuin kansalliseen lainsäädäntöön tehtävät väliaikaiset muutokset.

Painopisteen muuttaminen EU-vaikuttamiseen perustuu siihen tosiasiaan, että valkoposkihanhen metsästys kannan säätelemiseksi ei ole mahdollista. Asiasta on valtioneuvoston selvitys eduskunnalle: E11/2025 Lintudirektiivin tarkistaminen valkoposkihanhen ja merimetson suojelun osalta; ennakkovaikuttaminen.

E-kirjeessä todetaan, että nykyisten lintudirektiivistä tuomioistuimien tekemien tulkintojen mukaan poikkeuslupia ei ole mahdollista käyttää valkoposkihanhi- tai merimetsokantojen vähentämiseen. Kantojen vähentäminen edellyttäisi lajien lisäämistä lintudirektiivin liitteeseen II/A (yhteisön alueella metsästettävät lajit) tai II/B (jäsenvaltioissa metsästettävät lajit). Asiaan liittyen ympäristöministeriö on parhaillaan valmistelemassa EU-vaikuttamissuunnitelmaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa.

Tällä hetkellä tilanne on sellainen, että vaikka valkoposkihanhen poikkeuslupahakemukset täyttävät luonnonsuojelulain 83 §:n ehdot ja luonnonsuojelulain määräyksistä voidaan poiketa viljelmille aiheutuvan vakavan vahingon estämiseksi, poikkeusluvat myönnetään valkoposkihanhien karkottamiseen ainoastaan valkoposkihanhia vahingoittamattomilla menetelmillä. Varsinais-Suomen ELY-keskus on katsonut, että lupaa ei ole perusteltua myöntää valkoposkihanhien tappamiseen. Koska asiasta on vielä lainvoimaisia hallinto-oikeuden ratkaisuja, ei kansallisilla lainsäädäntöratkaisuilla tilannetta muuteta. Tilanne ei muutu mihinkään poikkeusluvista päättävää viranomaista vaihtamalla, koska muodostunut lintudirektiivin poikkeuksia käsittelevä oikeuskäytäntö sitoisi myös Suomen riistakeskusta.

Liitteet
Jakelu Eduskunnan ympäristövaliokunta

Tiedoksi Marja Ekroos